

A városi tér érzetei - virtuális séta Kecskemét központjában

KISS ATTILA

KISS Attila: geográfus, építész

KULCSSZAVAK: Kecskemét, városkép, építészet, térélmény, városfejlesztés

ABSZTRAKT: A városi tér összetett és bonyolult jelenség. Bár folyamatosan változik, de az utókor tisztelete, vagy egyszerűen a fizikai jellegéből adódó tehetetlensége miatt meg is őrzi különböző korok társadalmi, gazdasági, politikai lenyomatát. A látható és tapintható objektív oldala mellett számos szubjektív érzet forrása. A tér fizikai megjelenése és a vele szoros kapcsolatban álló szubjektív érzete határozza meg sajátos, egyedi arculatát. Ezt az arculatot boncolgatja az alábbi írás. Nem kíván pszichológiai fejtegetésekbe bonyolódni vagy mentális térképeket elemezni, egyszerűen csak a városi terek szubjektív érzetekkel átítatott arculata mögé kíván nézni. Megpróbálja számba venni a városi terekkel kapcsolatban bennünk megfogalmazódó benyomások tényszerű okait, rámutatva azokra az objektív értékekre és problémákra, amelyek alapján ez az érzet kialakul. Továbbá eltöpreng az arculat tudatos formálásának lehetőségein.

Előljáróban

Egy város arculatának egyik legfontosabb alkotóeleme maga a városi tér, az a fizikai környezet, ami keretét adja a mindennapjainknak. Bár legtöbbször természetesnek vesszük, és talán fel sem tűnnek az értékei vagy a hibái, azonban számos sajátossága mélyen belénk ivódik, és identitásunk részévé válik. Egy ismeretlen városban járva önkéntelenül is a megszokott mintákat keressük, az otthoni dolgokhoz hasonlítunk. A „szébb vagy jobb” kérdése is csak abban a viszonyítási rendszerben értelmezhető, ami a lakóhelyünkről él bennünk. A városi tér értelmezése azonban nem feltétlenül egy objektív dolog. A városunkról alkotott mentális képek nem mentesek az értékítéletektől sem. Rendszerint különböző érzetek, személyes benyomások társulnak hozzá. E benyomások alakítják a városról alkotott véleményünket és kihatnak döntéseinkre is.

Sétáljunk tehát végig képzeletben Kecskemét városközpontján és nézzük meg, milyen tények és érzetek kapcsolódnak a különböző jellegű és funkciójú városi terekhez. Nézzünk egy kicsit az érzések és benyomások mögé is, hogy azok milyen okokra vezethetők vissza. Innen pedig már csak egy lépés, hogy az egyes városi terekkel kapcsolatos hiányérzetet tartalommal töltsük meg és egy virtuális jövőt vetítsünk előre.

A történelmi főtér

A város központját betöltő tágas térséget a kecskemétiiek egyszerűen csak főtérek nevezik, bár hivatalosan több térből tevődik össze, de ez csak összezavarja a helyieket. A patinás épületek által közrefogott területet sokan magával a várossal azonosítják: ha egyetlen dolgot kellene mondaniuk, ami a számukra a várost

megtestesíti, az a főter lenne. Persze ennél jóval több a város, de a lényege (vagy legalább is annak egy része) ebben a térben ragadható meg.

A kecskeméti főter „szerencsés csillagzat” alatt született. A 19-20. század fordulóját jellemző gazdasági konjunktúra révén a városnak volt anyagi ereje a városfejlesztési elképzelések megvalósítására: a főter kiszabályozására, az új városháza, a színház és a városi bérház (Cifrapalota) felépítésére. A kezdeti lépéseket az egyházak és a bankok reprezentatív építkezései követték (Református Újkollégium, Luther udvar, katolikus bérházak, bankszékházak), a pezsgő társadalmi élet pedig egyesületi székházakban öltött testet (Iparos Otthon, Úri Kaszinó). A nemzeti identitást fűtő millennium a szecessziós építészeti stílus sajátos magyaros változatát hívta életre, amit Budapesten kevésbé becsültek, de Kecskeméten tárt karokkal fogadtak. Egy olyan tér jött így létre, amelyet áthat a hely szelleme. Azonban ahhoz, hogy igazán személyessé és befogadhatóvá váljon, meg is kell érteni mibenlétét.

A főter fontos jellemzője, hogy nem hierarchikus szerveződésű. Nem egy-két kiemelt középület számára nyújt építészeti keretet. Kecskeméten fordított a helyzet: a téren van a hangsúly, amit rangos középületek foglalnak keretbe. Ezek az épületek azonban nem csak térfalat képeznek, hanem saját egyedi formavilágukkal erőteljesen hozzá is járulnak a tér sokszínűségéhez. Gondoljunk csak a Városháza, a Cifrapalota és az Újkollégium szecessziós épületére, vagy a középkortól a romantikáig terjedő stílusjegyeket hordozó a templomokra.

Az egykori alföldi mezővárosokra jellemző módon Kecskeméten is egy téren találjuk a városházát és a templomot, de az ennyire szoros és tudatos egymásmellettség ritkaságszámba megy. Általában valamelyikük hangsúlyosabb megjelenésű vagy kitüntetettebb térbeli helyzetben van. Ezzel szemben Kecskeméten a Városháza és a Nagytemplom úgy áll egymás mellett, hogy egyikük sem válik egyeduralkodóvá, tömeghatásukban szervesen kiegészítik egymást. Önmagában egyik épület sem rendelkezne olyan markáns városképi hatással, mint így együtt.

1. ábra: Városháza és a Nagytemplom

Forrás: www.nora-bora-nora.blogspot.com

Kecskemét egy másik sajátossága a főteret körülölelő toronykoszorú. Négy templom tornya magasodik közvetlenül a főtéren (katolikus Nagytemplom, Barátok temploma, református templom és a volt zsinagóga), kettő pedig attól alig pár lépésnyire (evangélikus templom és a görögkatolikus templom). A hetedik torony az Újkollégium huszártornya. Nem mindennapi dolog, hogy egy teret hét torony vegyen körül, de az sem, hogy öt különböző felekezet temploma kapcsolódjon egy város főteréhez.

2. ábra: Templomtornyok a háztetők felett

Forrás: saját fotó

A főter hangulata nemcsak az építészeti környezettől függ, legalább ilyen fontos a tér közterületi jellege és használatának módja. A kecskeméti főter nem hagyományos értelemben vett díszter. Nem illene ide geometrikus mintákkal díszített burkolat vagy formára vágott faszor. Karakterét a terebélyes fák alkotta ligetes környezet határozza meg, ami együtt változik az évszakokkal. Lombhullástól rügyfakadásig átláthatóbb a tér és az épületek nagyobb hangsúlyt kapnak, nyáron viszont a zöld növényzeté a fő szerep. Különleges térbeli élményt nyújt az épületek és a tér fái között fennálló az a fajta érzékeny kapcsolat, amikor a lombok elsőre csak a homlokzat egy-egy karakteres részét engedik feltárulni. Ez sok esetben inkább a szerencsés véletlen műve, mint tudatos kerttervezés, de a jövőben érdemes lenne erre jobban odafigyelni.

3-4. ábra: A főtéri sétány zöld tengelye és a lombok mögül előtűnő református templom

Forrás: saját fotó

Ne feledkezzünk meg azonban a Rákóczi útról sem. Míg a főtérs nyugati felének határozott lezárást ad a Városháza és a Nagytemplom, addig a keleti oldalon a tér nyitott. A Zsinagóga és a Cifrapalota kapuzatként vezeti rá a tekintetet a Rákóczi út faszoros sétányára. 42 m szélességével a tágas, szellős főtérs szerves folytatása. A Városháza és a Nagytemplom párosához hasonlóan a főtérs és a Rákóczi út is városképileg elválaszthatatlan egységet alkot. Ha nem létezne a Rákóczi út, akkor a főtérs keleti fele nem tudná ellensúlyozni a Városháza és a Nagytemplom markáns együttesét, és alárendelt térrésszé válna.

5. ábra: A főtérs keleti oldalát meghatározó Cifrapalota és az egykori Zsinagóga

Forrás: saját fotó

Mindössze egyetlen térről beszélünk és mindjárt egy sor olyan városképi, arculati sajátosságot fel lehet sorolni, ami külön-külön is ritkaságszámba megy, együtt pedig unikális. Ez a hely szelleme.

Néhány dologban azonban felemás érzése támad az embernek. Ilyen a főtérről közterületi szabdaltsága. Méretei miatt soha nem volt rá alkalom, hogy egyszerre, egészében, egy vezérfonal mentén újuljon meg. Már a múlt században is különböző időben és különböző elgondolások szerint parkosították. Az elmúlt évtizedek felújításai sem szakadtak el alapvetően “a sok kis terecske a nagy téren belül” koncepciótól. Nem azzal van a baj, hogy önálló funkciójú térrészek jöttek létre. Ez mindig is így volt. Inkább az a gond, hogy a sétautak geometriája, a növényzet jellege, hol ilyen, hol olyan. Hiányzik az a központi kertépítészeti elv, ami összekapcsolná az egyre inkább önálló életet élő térrészeket.

A közterület milyensége mellett a főtér használata is felvet néhány kérdést. Sokat elárul egy városról, hogy hogyan becsüli értékeit, beleértve ebbe azt is, hogy mire engedi használni történelmi főterét. Kecskeméten nincs olyan dolog, amit ne lehetne megrendezni a főtér műemléki környezetében és világörökség-várományos helyszínén. Rendszeresen bódé- és sátorvárossá változik az egész tér. Ilyenkor szó szerint “van itt minden, mint a búcsúban”, virslitől a vurstliig (dodszemmel a Nagytemplom tövéénél). Vajon mi az a határ, amíg áruba lehet bocsátani egy főteret?

Változó idők – változó város

Sajnos a főtér határainál vége is szakad a történelmi hangulatnak és a régi képeslapokról visszaköszönő „palotás” Kecskemétnek. Az önerejéből építkező, belső értékeihez kötődő, polgárosodó mezővárosra már csak a ránk maradt épületek emlékeztetnek. Büszkén őrizzük és védjük ezeket az épületek, de vajon van-e az elmúlt 100 év városfejlődésének olyan városképi hozadéka, amit az utódaink majd elismernek és hozzáforr Kecskemét nevéhez?

A 20. század viharos történelme, társadalmi-politika páfördulésai nemcsak a történelemkönyvek lapjain őrződtek meg, hanem a városképben is maradandó nyomot hagytak. Ebből a szempontból talán a legjelentősebb hatással a megyeszékhelyi szerepkör elnyerése járt. Az egész várost újra kellett gondolni. Bár korábban is egy nagy lélekszámú város volt, de nem volt felkészülve az erőltetett iparosításra, a gyors népességnövekedésre és a térségi funkciók befogadására. A főtéren kívül alig volt olyan épületállomány, amely alkalmas lett volna arra, hogy helyet biztosítson az új intézmények és hivatalok számára. Mindez jelentős városszerkezeti és városképi konfliktusok forrása lett. A rendszerváltozás után pedig az identitáskeresés küzdelmes évtizedei rajzolták át a város arculatát.

Mai szemmel Kecskemét városközpontja korok és stílusok meghökkenítő keveréke. Az elmúlt 50 évben a történelmi főtér körül egy heterogén megjelenésű, központi funkciókat extrém módon magába sűrítő városszerkezeti öv jött létre. Mondhatnánk, hogy a fejlődés szétfeszítette a történelmi városközpont kereteit, de valójában nem volt mit szétfeszíteni. Nem létezett funkcionális és városképi értelemben városközpont, csak a főtér. A város ellátásához szükséges intézményeket elsősorban a főtér körüli hagyományos beépítés kárára lehetett elhelyezni. Az építkezések azonban nemcsak a régi mezővárosi beépítést törölték el, hanem részben a településszerkezetet is felülírták.

6. ábra: A főtér mellett kialakult heterogén beépítésű városközponti övezet

Forrás: www.lipardfilm.hu

Azért nem olyan tragikus a helyzet, hiszen Debrecen sokkal rosszabbul járt. Kecskeméten a kis- és a nagykörút között – az Árpádváros kivételével – megmaradt a történelmi városszövet és a parasztpolgári kertés-földszintes beépítés jellegzetes területei is megőrződtek. Az új épületek okoztak ugyan sebhelyeket a városképben, azonban az Árpádváros kivételével nem rombolták le a város emberi léptékét.

A főtér városképi sebhelyei

A 19. és 20. század fordulóján, alig 20 év alatt, a hatalmas főtér minden oldala teljesen beépült, egyetlen foghíj sem maradt. A történelem azonban sokszor felülírja azt, amit már kerek egésznek érzünk. A második világháborús károk, majd politikai indíttatású városfejlesztési döntések következtében a történelmi főtér városképi egysége több helyen is sérülést szenvedett.

A Városházával szemközt álló impozáns, kétemeletes, romantikus stílusú katolikus bérház a háborúban bombatalálatot kapott és kieggett. Helyreállítás helyett inkább visszabontották és a homlokzatát a felismerhetetlenségig leegyszerűsítve, teljesen jellegtelenné tették. Mivel az épület a rendszerváltozás után visszakerült a katolikus egyház tulajdonába és a mai napig egy kézben van, megfelelő funkció és hozzá rendelt forrás esetén nem reménytelen a részleges vagy akár a teljes visszaépítése.

Szerkezeti okokra és a szerkezetmegerősítés magas költségeire hivatkozva 1962-ben bontották el a katolikus egyház másik főtéri bérházát a Nagytemplommal szemben. Helyére modern hatemeletes lakóház épült, melyet a helyiek azóta is csak „Lordok házként” emlegetnek. Az épület nemcsak homlokzati megjelenésében idegen a környezetétől, hanem – a túlfeszített építési program miatt – arányaiban és léptékében is bántóan túlméretezett. Hozzá képest a pár évvel korábban felépült

Aranyhomok szálloda sokkal visszafogottabb és kevésbé toladó a tér fái mögött. Sajnos, szinte semmi remény nincs arra, hogy a közel 100 magántulajdonú lakást tartalmazó épület belátható időn belül elbontásra vagy legalább átépítésre kerüljön.

7-8. ábra: A főter környezetétől idegen "Lordok háza" és OTP lakóház

Forrás: saját fotók

Szintén kétes körülmények között ért szomorú véget 1958-ban a város híres szállodája, a Beretvás 100 éves története. A főter északkeleti sarkán álló, patinás épület helyén ismét csak egy hatemeletes monstrum született, amely különösen disszonáns hatást kelt a finoman formált zsinagóga mellett. Mivel az épület nagyobb része magántulajdonú lakás, az átépítés vagy bontás ez esetben is csak a képzelet játéka lehet.

Új városközpont ambíciója

Az 1960-as évek végétől fellendült a város fejlődése és beköszöntött a nagy tervek és nagy számok időszaka. Hirtelen monumentális elképzelések születtek a város „korszerűsítésre”. Olyan léptékű modern városközpontot álmodtak meg, amely egy többszázézes „zöldmezős” város méretéhez passzolt. Helyét a történelmi főter nyugati oldalán jelölték ki, mintegy megtükrözve a történelmi főteret és a Rákóczi utat. Így létrejött egy markáns kelet-nyugati városszerkezeti tengely, amely szürreálisan egyesíti a történelmi és a modern várost.

Megyeháza és Művelődési Központ:

Kecskemét új jelképének a megyeháza és pártház 16 illetve 10 szintes irodatornyait szánták. Szerencsés módon azonban a tornyok nem önmagukban állnak, hanem a szomszédos művelődési központtal építészeti szerves egységben. Az alsó két szint mindkét épületrészénél hasonló kialakítású és szerkezeti jelképesen össze is kapcsolódik. Ebből a kétszintes „alapzatból” emelkedik ki a két magasba törő, karcsú irodatorny és a művelődési központ színháztermének előrelépő monolitikus tömege. Ez utóbbi, mintegy ellensúlyt képezve, kiegyensúlyozza a tornyok látványát. A két torony eltérő magassága és egymáshoz képest eltoltság elhelyezése mélységérzetet kölcsönöz az épületnek. Ahogy elhaladunk előtte, mintha mindig más-más épületet látnák. Van olyan nézőpont, ahol a tornyok teljesen elkülönülten látszanak, de a legtöbbször a kisebbik torony egy részt kitakar

a nagyobbikból, sőt akad olyan helyzet is, amikor csak a kisebbik torony látszik, teljesen elrejtve a magasabb társát. A tervezési koncepció kiérlelttségét mutatja, hogy kiterjed az épület elhelyezésére is: azáltal, hogy egy keskeny zöldsáv mögé helyezi az épületegyüttest, egyfajta könnyed színpadiasságot ad számára, mintha csak egy valószerűtlen délibáb lenne a fák felett. A vertikális és horizontális tömegek ezt a gondosan megtervezett térbeli játékát bármelyik neves nemzetközi modernista építész megirigyelhette volna. Hátról nézve azonban nyoma sincs annak a szándéknak, hogy visszafogottabban jelenjen meg az épület. Kifejezetten nyomasztóan hat a járdaszintből falszerűen kiemelkedő 16 szintes irodatorony.

9. ábra: A megyeháza és a kulturális központ városképi együttese

Forrás: saját fotó

Petőfi Sándor utca:

A Petőfi Sándor utca sem mindennapi jelenség: minkét oldalról jellegzetes, tízemeletes lakóépületek szegélyezik, melyeket formájuk alapján el is kereszteltek a kecskemétiak (Szalagház és Fűrészfogasok). Közöttük kényelmesen elfér egy kétsávos sugárút kétoldali parkolókkal, mellette zöldsávval (!) és széles gyalogos felületekkel.

Építészeti és városképileg elsősorban az utcát északról kísérő 400 m hosszú Szalagház az érdekes. Egyfelől léptékvesztett épületutópia, másfelől viszont – a maga nemében – egyedülálló az országban. Lakásszám tekintetében vannak még ennél is nagyobb épületek, de megvalósult formájában a hazai épületóriások közül a legközelebb áll a modern építészek úttörői által megálmodott megastruktúrákhoz: az egyedi harántvázas szerkezet lehetővé teszi a homlokzat teljes megnyitását; a nagy fesztávok kötetlenebb lakásalaprajzot eredményeznek; az összefüggő földszinti üzletsor épületen belül biztosítja a lakók ellátását, a napozóteraszokkal ellátott tetőkert a közösségi életet hivatott szolgálni. Noha az épület erkélyszávokkal variált

szalagablakos homlokzata üde színfolt a korszak sablonos homlokzati megoldásaihoz képest, és a jól alakítható lakások miatt lakóhelyként is töretlen a népszerűsége, de eltűzött léptéke miatt városképileg nagyon nehéz vele megbarátkozni. Mindenesetre, ha egyszer valaki egy virtuális történeti parkot állítana össze az 1960-as, 1970-es évek legjellegzetesebb hazai modernista épületeiből, akkor a megyeháza és a szalagház jó eséllyel helyet kapna benne.

10. ábra: Petőfi Sándor utca a Szalagházzal

Forrás: saját fotó

Város a városban

Hajlamosak vagyunk a városkép hibáiért a múlt század második felét uraló államszocialista rendszert felelőssé tenni, azonban a városkép tönkretétele nem rendszerfüggő. Persze van ideológiai alapú városrombolás is, de a jelenség sokkal inkább a gazdasági érdekek elsőbbségére és a közösségi érdekek figyelmen kívül hagyására vezethető vissza.

Az ezredfordulót követő években – több más városhoz hasonlóan – Kecskeméten is városképi konfliktus forrásává vált a plázaépítési láz. Nagytemplomtól karnyújtásnyira, 2005-ben átadott Malom Központ (földalatti részét nem számítva) 6 szintes épülete messze túlnő azon a méreten, ami a belváros léptékére jellemző. Tagolatlan, hatalmas tömegébe a Városháza alapterületileg négyszer kényelmesen beleférne. A plázákhoz hasonlóan a Malom Központ is egy befelé forduló épület. Egyedül a bejárati sarok próbál térbeli játékkal kommunikálni a környezetével. A Széchenyi tér felé már csak egy fantáziátlan, sematikus üveghomlokzat néz, a többi oldalon pedig várfalként magasodik a környezete fölé. Széles körű szolgáltatásait tekintve valóban város a városban, városképileg nézve azonban inkább zárvány a belvárosban, amelynek a négy bejáratán kívül semmi környezeti kapcsolata nincs.

11-12. ábra: Malom Központ két arca

Forrás: Bánhidi Norbert fotója (www.flickr.com) és saját fotó

Átértékelődő közlekedés

A főter a gyalogosok birodalma, de ha bármelyik irányba is elhagyjuk, szinte azonnal a forgalmas kiskörútba ütközünk, mely szinte hurokként szorul a városközpont köré. Városszerkezeti értelemben nagyobbik része nem is körút, csak közlekedésileg összekapcsolt utcák és terek esetleges rendszere. Ezt a kényszerűséget tükrözi az egyirányú forgalmi rend is, amely egy idegen számára elég meghökkentő helyi sajátosság. Amikor több mint 40 éve (egy hirtelen döntés nyomán) gyalogos zónává nyilvánították a főteret, nem jelentett gondot az akkori gyér gépjárműforgalom környező utcákba irányítása. A néhány járműből azonban mára hömpölygő autóáradat lett, az egykori gyalogos közterületek jó részéből pedig parkolóhely. Persze folyamatosan napirenden volt a növekvő forgalom okozta újabb és újabb problémák kezelése, de jobbára csak a tüneti kezelésig jutottak: bevezetésre került az egyirányú forgalmi rend, nyomvonal-korrektciók történtek (szűk utcákat bontottak, tömböket vágtak át), parkolókat alakítottak ki és központi buszpályaudvar létesült. Szép lassan a főter körüli közterületekről kiszorultak a gyalogosok, hisz a járókelőnek semmi keresnivalója az úttesten vagy a parkoló autók között. Így lett a közterületek nagyobbik része az autóké.

Ennek a közlekedésfejlesztési központú logikának az abszurditását napjainkra egyre több városban ismerik fel és forgalomcsillapított, vegyes forgalmú utcákat alakítanak ki a városok központi részein. A belváros úthálózata nem arra való, hogy a városrészek között a legrövidebb áthajtási utat biztosítsa. Az értékes belvárosi közterületek hasznosításának sem feltétlenül a parkoló a legjobb formája. Ez kicsit olyan, mint a „csizma az asztalon”. Praktikus, ha kéznél van, de nem ott a helye!

Egészen más városi érzés, amikor nem kell azon töprengeni, hogy vajon melyik gyalogátkelő van közelebb és nem kell perceket várni a lámpánál, ha át akar menni az ember az utca egyik oldaláról a másikra. Az autó része az életünknek, része a városnak, de a városközpontban csak „vendég”. Itt a gyalogosnak kell otthon éreznie magát.

Kecskeméten megvan az elképzelés a városközpont forgalmi rendjének újragondolására, sőt a város aktuális településrendezési terve már az új rendszert

ábrázolja. A városközpontba bevezető főutcák párosával összekapcsolva képeznék azokat a közlekedési hurkokat, amelyek a nagykörutat kapcsolnák a központhoz. Közöttük – részben a mai kiskörút vonalán – csak forgalomcsillapított közlekedési zónák teremtenének korlátozott kapcsolatot. Körbe lehet majd járni a városközpontot, de nem direktben. Ez a rendszer azonban önmagában még nem működőképes. Minden hurok belső, főtérhez közeli részén biztosítani kell megfelelő számú parkolóhelyet, lehetőleg térszín alatt, mert különben egy nagy közlekedési dugó lesz a belváros. A forgalomcsillapítás harmadik pillére a korszerű közösségi közlekedés, amely nem a belváros egyik legértékesebb részét használja központi buszpályaudvarként, innen indítva és érkeztetve a járatok 75%-át, hanem egy rugalmasabb hálózattal, több kapcsolódási, átszállási lehetőséggel biztosítja a városközpont kényelmes megközelítését.

Önálló szerepkörű terek kialakításának igénye

Amennyiben a belváros közlekedését sikerülne a fenti elvek mentén átszervezni, hatalmas lehetőség nyílna egy olyan, közterületileg is egybefüggő belváros megteremtésére, ahol a főtér mellett végre igazi városi szerepkört kaphatnának azok a környező terek is, amelyeket jelenleg a kiskörút tesz közösségi értelemben használhatatlanná.

Katona József tér:

A Városháza szomszédságában legyezőszerűen kitáruló Katona József tér a városi színház otthona. A tér közepét elfoglaló színházépület a Városháza és a Nagytemplom homlokzata által meghatározott tengelyre pontosan merőlegesen helyezkedik el, ezáltal városképileg is fókuszált helyzetben van. Bár az épület látványában szorosan kapcsolódik a főtérhez, maga a tér a kiskörút miatt leszakad a főtér gyalogos közterületi rendszeréről. Szinte adja magát, hogy a jelenleg csipkerózsika álmát alvó tér a Katona József Színházzal, a tér felé bővülő Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézettel és a Magyar Fotográfiai Múzeummal a kultúra és a művészet terévé váljon. Nem nehéz elképzelni, hogy milyen gazdag, inspiratív köztéri világot teremtene, ha az intézmények falain belül zajló munka kilépne a közterületre, birtokba véve azt. Szabadtéri színpad, zenepavilon, zenés vízjáték, „kép-tér” kiállítóhely és sok más olyan köztéri elem kaphatna itt helyet, ami a színjátszáshoz, a zenéhez és a fényképészethez kötődik. A tér léptéke, helyzete, tagoltsága, építészeti kerete ennek a szerepkörnek kiválóan megfelelne.

Forrás: www.minihungary.eu; www.zeneakademia.hu

Széchenyi tér:

A főter északi oldaláról nyíló Széchenyi tér – mind városszerkezeti, mind építészeti értelemben – az egyik legellentmondásosabb tere a városnak. Nagy része bontással jött létre és nem szervesen kapcsolódik a főtérhez. A hajdani Széchenyi tér a főtérre vezető Kápolna utca tölcészerű kiszélesedése volt, amely egészen a Nagytemplomig nyújtózott és látványában nagyon szép rávezetést adott a Nagytemplom és a Városháza együttesére. Aztán az 1960-as években úgy gondolták, hogy a földszintes polgárházak sora nem elég városias megjelenésű a főtérhez, ezért nemes egyszerűséggel kettévágták a keresztben elhelyezett Aranyhomok szállodával. Az ötemeletes szálloda kétségkívül nagyvárosias lezárást ad a főter északi részének, azonban éppen azt jellegzetes mezővárosi látványt törölte el örökre, amikor a földszintes polgárházak sorából kiemelkedik a Nagytemplom méltóságáteljes sziluettje. A Kápolna utca felől most már csak a Nagytemplom toronysisakja látszik ki a betonkocka szerű épület felett és már senki nem sejt, hogy milyen sajátos élmény lehetett ebből az irányból megközelíteni a főteret. Azonban ezzel még nincs vége a tér hányatott sorsának. Az 1980-as években a szálloda mögötti polgárházak elbontásával új teret alakítottak ki. A szabályos négyszög alakú tér városszerkezetileg már nem a főtérhez, hanem a kiskörúthoz kapcsolódik. Jobb híján itt helyezték el a belvárosi buszpályaudvart, a maradék részén pedig zöldterület létesült, amely zárványként ékelődik a buszállások és a kiskörút közé. A tér minden oldala más-más kort, léptéket és építészeti minőséget képvisel. A belvárosi buszpályaudvar áthelyezése nyomán azonban életre kelhet ez a tér is. Alkalmas rá, hogy befogadja a városközpont fiataloknak szóló rendezvényeit. Az itt álló Ifjúsági Otthon és Malom Központ már eleve számos fiatalot vonz. A tér kiforratlan jellege pedig jó lehetőséget ad arra, hogy a fiatalok igényeihez alkalmazkodva, merészebb koncepció mentén történjen a közterület kialakítása. Ebben az esetben hangsúlyozottan a befogadott funkciók határoznák meg a tér karakterét és nem jelentene problémát a heterogén építészeti környezet sem. Akár a budapesti Erzsébet téren található Gödör Klubhoz hasonló összművészeti helyszín is elképzelhető lenne itt, ahol koncertek, bulik és szórakozás mellett kiállítások, tánc stúdió, télen pedig jégpálya várná a fiatalokat. Ez a fajta mozgalmasság, színes kavalkád lenne a fő jellemvonása a tér új arculatának.

15-16. ábra: A Széchenyi tér két megmaradt régi épülete és maga a tér

Forrás: saját fotók

Piaristák tere:

A Piaristák tere a városközpont északi kapuja. Egyetlen olyan nagyobb tér a városközpontban, mely nem csatlakozik közvetlenül a főtérhez. Északi felét – amint azt a neve is jelzi – a piarista rend temploma, rendháza és iskolája foglalja el. A több mint 300 éves kecskeméti piarista oktatás napjainkban teljes megújulását éli. A központi épület, a patinás külső mögött, hamarosan új belső közösségi és oktatási terekkel fog gazdagodni. A rendház földszintjét pedig a rend országos továbbképzési központjává alakítják át. A tér déli oldalán két újabb kori, városképileg is hangsúlyos épület áll: az Egészségügyi Központ és a Katona József Könyvtár. Az, hogy újabb kori, ebben az esetben elég relatív, hiszen a hamisítatlanul modern Egészségügyi Központtól nehéz elhinni, hogy mindössze 17 évvel épült később, mint az impozáns, neobarokk jellegű Piarista Gimnázium. A tér legfiatalabb épülete a megyei könyvtár, amely eredetiségében nem marad el szomszédjaitól, sőt... A keskeny nyílásokkal tagolt monolitikus tömege határozottságot és erőt sugall, de kézműves részletek és az emberi arányok mégis barátságossá teszik. Különösege ellenére a kecskemétiak hamar befogadták és megszerették.

Adott tehát egy színvonalas építészeti környezet, azonban maga a tér széttagolt és töredékes. A kiskörút forgalma teljesen elvágja egymástól a tér északi és déli részét. A belváros forgalmi átszervezését követően itt is megnyílik a lehetőség egy önálló szerepkörű, egységes megjelenésű közterület kialakítására. A piarista iskola és a megyei könyvtár révén a tudás és az ismeret lehet az a két fogalom, ami köré a tér karaktere felépíthető. Ez kifejeződik a tértagolási rendszer matematikai szabályszerűségeiben (Fibonacci-számok, aranymetszés), a piarista oktatáshoz kötődő szimbólumok téren való megjelenésében, vagy szabadtéri óráknak, könyvbemutatóknak, irodalmi felolvasó esteknek helyet adó bensőségebb térszegletek létrehozásában.

17-18. ábra: Piarista templom és a Piarista Gimnázium, valamint a Katona József Megyei Könyvtár

Forrás: saját fotó és Walter Péter fotója (www.hazai.kozep.bme.hu)

Udvarok, közök, sétányok alulértékelt világa

Kecskemét városközpontja a tágas terek szövedéke, azonban az ember olykor mégis a kis utcák és bensőséges udvarok hangulatára vágyik. Ennek is megvannak a történelmi és újabb kori példái a városban, csak rájuk kell találni.

19-20. ábra: Barátok templomának belső udvara és a Kéttemplomköz

Forrás: saját fotók

Ilyen a Barátok templomának belső udvara, amely időtlen nyugalomával varázsolja el a betérőt. A Kéttemplomköz egy több mint 100 éve kialakított hangulatos sétálóutca, amely esténként a kiülős vendéglátóhelyek révén kel igazán életre. A Luther udvar gyalogos átjárója a kedves-játékos építészeti világával szólítja meg az arra járókat.

A közelmúlt két jól sikerül példája a Piramis udvarház és a Frangepán sétány. Előbbi egy három irányból is megközelíthető, hangulatos kis udvar, az utóbbi pedig egy tömbbelsőn átvezető gyalogos útvonal, amely lépten-nyomon érdekes téri szituációkkal lepi meg az embert. Néhány újabb átjáró megnyitásával lehetőséget adna a jelenleg egymástól elszigetelt udvarok, passzázsok és gyalogos közök részbeni összekötésére és egy fél kilométer hosszú útvonalra történő felűzésére. Ezáltal az Aranyhomok szállodától egészen a Rákóczi út közepéig végig lehetne barangolni a városközpont rejtett zugait, miközben egy eddig ismeretlen arca tárulna fel a városnak.

21-22. ábra: Piramis Udvarház és a Frangepán sétány

Forrás: saját fotók

Minőségi közterületi rendszer fontossága

Egy város élhetőségében, barátságos, emberközpontú arculatában kiemelkedő szerepet játszanak a közterületek. Ha egy idegen városban járunk, az összbenyomást jobbra a közterek jellege határozza meg. Fontosak az épületek, de még azokat is az alapján ítéljük meg, hogy milyen hangulatú az az utca vagy tér, ahol állnak. A Kecskemétre tévedő idegen gyakran megjegyzi, hogy milyen kellemes volt végigsétálni a tágas, parkos főtéren, vagy a Rákóczi út központi sétányán. A nevezetes épületek mellett ez a kép marad meg az emlékezetében a városról. Azonban, ha egy kicsit jobban szénézne, lehet, hogy elbizonytalanodna a “zöldsétányos” Kecskemét képét illetően. A történelmi főtéren és a Rákóczi úton kívül intenzíven gondozott (virágos) zöldterületet csak elvétve találni, összefüggő fasor a környező utcákban szinte egyáltalán nincs, a toldozott-foldozott aszfaltburkolat sem túl hívogató, az utcabútorok hiánya pedig ezek után már nem is meglepő. Ha sikerülne kiterjeszteni a minőségi közterületeket a főteret övező utcákra és terekre, alapjaiban változna meg a városközpont hangulata.

23. ábra: Rákóczi úti sétány

Forrás: www.vonattal-termeszetesen.blog.hu

A Rákóczi út korábban kihalt utca volt, munkaidőn túl ember nemigen járt arra. A színvonalas központi zöld sétány kialakítása után viszont látványosan megváltozott a helyzet. Egy egységes közterületi rendszer a megtapasztalható városélmény tekintetében egybefogná a jelenleg közterületileg széttagolt, építészeti heterogén, főtérről leszakadó városközponti területeket.

Előrelátható tömb szintű revitalizációk

Centrum Áruház:

Az egykori Centrum Áruház (jelenleg Ázsia Centrum, illetve Spar Áruház) az 1980-as évek elején épült a történelmi főter szomszédságában. Bizonyos tekintetben a Malom Központ elődjének is tekinthető. A maga idejében egy korszerű, háromszintes áruház volt, de dobozos tömege és alumíniumcsipkés homlokzata révén nagyon kilógott a városképből. A helyzet azóta sem javult, csak romlott. Jelenleg a városközpont egyik legrendezetlenebb, legigénytelenebb építészeti környezetét tudhatja magáénak. Az idő szép lassan elvégzi a dolgát és hamarosan bontáséretté válik az épület, vagy jelentős átépítésre fog szorulni. Ez számos városképi kérdést is fel fog vetni. Az, hogy mi legyen a helyén, beruházói döntés függvénye, de hogy mekkora legyen, és hogy milyen beépítési formát kövessen, már sokkal inkább közérdek. A megnyugtató megoldás az lenne, ha az új (vagy megújuló) épület nem a környezetétől független szigetként jelenne meg, mint ahogy jelenleg, hanem térfalakkal igazodna a környező utcák vonalához. A jelenlegi szögletes, fogazott tömege sehogy sem tud illeszkedni az utcák által határolt háromszög alakú tömbhöz.

21-22. ábra: A Centrum Áruház tömbje és a piaccsarnok

Forrás: saját fotók

Piac:

Kecskemét a 19 század végétől egy bő fél évszázadon át a zöldség és a gyümölcs (fő)városa volt. A mai tágas főteret is a piac helyigénye hívta életre. A két világháború között a főtéri piac volt a város egyik legfőbb turisztikai látnivalója, számos élménybeszámoló emlékezik meg a piaci nyüzsgés különleges hangulatáról. A második világháború után, a főter parkosításakor a piacot elköltöztették a piarista

templom és rendház mögötti tágas kert helyére, majd az 1970-es években egy előregyártott betonelemekből készült csarnokot is kapott.

A város életében betöltött korábbi kiemelkedő szerepéhez képest a piac jelenlegi elhelyezése – finoman szólva is – méltatlan. Közlekedésileg nehezen megközelíthető, városképileg jelentéktelen. Felmerült az elköltöztetése, de a jelentős területigény miatt a Nagykörúton belül nem igazán lehetne számára megfelelő helyet találni. Amennyiben a jelenlegi helyén marad, akkor is előbb vagy utóbb új piaccsarnokra lesz szükség. Miután a szomszédos Centrum Áruház is átépítésre vár, célszerű lenne összehangolni a két beruházást és közös közterületfejlesztési koncepció alapján elősegíteni a piac kedvezőbb városszerkezeti és városképi integrációját.

Az új fedett piac létesítése kapcsán lehetőség nyílna a városi zöldterület bővítése is. Amikor a piaristák egykori telkére költöztették a piacot, egy több mint 200 évet megélt, 10 ezer négyzetméteres kert tűnt el nyomtalanul, de talán nem végérvényesen. A mai építéstechnológia mellett nem jelent problémát egy olyan tetőzet építése, amely képes egy fákkal beültetett kertet hordozni. Ha ennek a tetőzetnek lejtése is van, akkor lejtésirányban a közvetlen terepcsatlakozás és az utcaszíni megközelítés is biztosítható. Így a piaristák felől nézve a piac felett egy lankás domboldalra emlékeztető közösségi kertet lehetne kialakítani, ahol a fűre letelepedve békésen élvezhető a koraesti napsütés... Alaptalan vízió lenne csupán? Példáért nem kell messzire menni, hiszen a városligeti új Néprajzi Múzeum hasonló formában valósul meg.

Végszó helyett összbenyomás

A kecskeméti városközpont arculata folyamatosan változik, hol kedvezőbb, hol kedvezőtlenebb irányban. A változás és a sokszínűség dinamikát kölcsönöz a városnak. A hibákból tanulni, az értékeket pedig óvni kell. A történelmi főtér építészeti és környezeti értékei olyan etalonként, viszonyítási alapként szolgálhatnak a kecskemétieknek (legyen az szakember vagy a város sorsát szívében viselő helyi lakos), ami segíthet abban, hogy a mindenkor új beruházási tervekre és fejlesztési elképzelésekre magasabb esztétikai és illeszkedési elvárásokkal tekintsen. A történelmi főtér körül formálódó belváros számos kihívással néz szembe, de szinte mindenhol megvan a lehetőség az épített környezet javítására, új szerepkörök befogadására és a közterületek élettel történő megtöltésére. A városnak előreláthatóan egy sajátos kétarcúság lesz a „védjegye”. Ez lehet negatív is, ha a problémákat a szőnyeg alá söpri, de ha sikerül a tradicionális értékek és az új igények között a kapcsolatot megtalálni, akkor a városarculatot egy jó értelemben vett dinamikus feszültség fogja jellemezni.